

“Hi ha l'independentisme i l'independentisme màgic”

Ferran Sàez (la Granja d'Escarp, Segrià, 1964) és doctor en filosofia i director de l'Institut d'Estudis Polítics Blanquerna de la Ramon Llull. Diagnostica la desafecció, recepta honestedat i radiografia l'independentisme.

Compartiu la diagnosi d'una Catalunya perplexa, decebuda o desafecta?

—La comparteixo però la matisaria en algun punt. Una cosa és constatar que hi ha una perplexitat, una desafecció, fins i tot un desànim ambiental. Però la gent que pensa això prové d'espais ideològics molt diferents, des de l'espanyolisme fins a una persona com jo, molt més a prop del catalanisme. Crec que el desànim ve sobretot de la frustració per les relacions amb Espanya, que es va demostrant que ja no són viables tal com han estat fins ara. La prova del 9 és l'Estatut, que no és la causa del desànim, però sí que n'és el catalitzador, el que va marcar un abans i un després. A partir de l'Estatut, hom ja es va cansar de tot plegat. Des de la perspectiva espanyolista, en canvi, atribueixen el desànim al fet que a la gent no l'interessen les qüestions identitàries. Jo no ho comparteixo en absolut, perquè penso que a la gent l'interessen precisament les qüestions identitàries i no les macroeconòmiques, que no entenen.

—Aquest desànim pot ser paralitzador?

—Tot desànim ho pot ser, de paralitzador. O pot ser el contrari: que generi una reacció dura contra allò que passa. Tal com estan les coses, em sembla que té més possibilitats de tenir un efecte desmotivador. Som en un moment en què molta gent —i no pas gent despolititzada, sinó gent amb fermes conviccions— arriba a la trista conclusió que

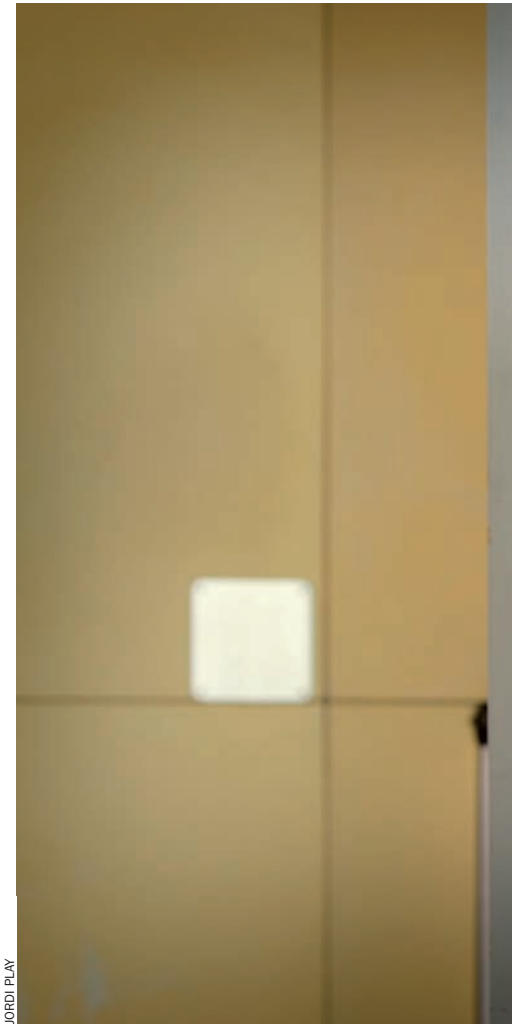
ja no s'hi pot fer res, que això és un carreró sense sortida, i té la temptació de dir “bon vent i barca nova”. I també hi ha gent que, justament, pensa el contrari: això seria l'aparent o real —no ho sé— creixement de l'independentisme.

—No sabeu si el creixement de l'independentisme és real o aparent?

—No. No me n'acabo de refiar, perquè quan una cosa neix per reacció a una altra, sol ser efímera. És una llei històrica que se sol complir. Quan una cosa neix per oposar-se conjunturalment a un fet, no sol durar gaire. Una altra cosa és que això tingués una arrel propositiva forta. Després seria un projecte sòlid. Però crec que bona part —no tot— de l'independentisme creixent té un origen purament reactiu, no una proposició forta de continuar per aquesta línia.

—Però aquesta reacció s'entendria més en un context espanyol de dreta dura, conservadora i nacionalista. Ara, en canvi, estem en un cicle polític que va començar despertant moltes esperances a Catalunya pel que feia a la seva ambició de més autogovern.

—Sí, amb el Zapatero de l'Espanya plural i l'“acatament de l'Estatut”. Amb el pas del temps s'ha vist que no és real. No tan sols no és real, sinó que va carregat de cinisme. Jo preferia Álvarez Cascos, posem per cas, que deia que no directament. Ja no hi havia fantasies sobre si Álvarez Cascos anava a favor de l'Espanya plural. En canvi, en el cas de Zapatero hi ha gent que s'havia fet

JORDI PLAY

expectatives molt falses. Més que desafecció, això ha legitimat un cinisme perillós. Ara molta gent diu que com que tot és mentida, ells també passen i se'n despreocupen. Aquest cinisme em sembla més perillós que no el dimissionisme, perquè té un punt autodestructiu.

—Qui en té la culpa: els polítics catalans, els polítics espanyols, els mitjans de comunicació?

—La resposta fàcil seria tots. Però crec que no és així. Dins dels causants, hi ha gradacions: el primer responsable de la desafecció política és la gent que genera expectatives que després no compleix. La principal responsable que la gent tingui una actitud d'animositat greu contra la política i que hi hagi desconfiança és la gent que promet i no compleix. A partir d'aquí podríem parlar de responsables secundaris, de titulars d'alguns diaris, però els culpables són aquells.

—**Parlem sempre de desencís polític. Hi ha també desencís econòmic, social o cultural?**

—Perquè hi hagi una decepció, ha d'haver-hi un entusiasme previ. I és discutible que, en alguns dels àmbits que esmenteu, hi hagi hagut un entusiasme previ. Ni amb relació a la llengua ni amb relació a la cultura: només una persona molt ingènua podia pensar que, pel que fa a la llengua, ens en sortiríem bufant i fent ampolles. Aquí pot haver-hi malestar però no hi ha frustració, perquè abans no hi havia grans eufòries. Ningú no pensava que la llengua predominant als mitjans de comunicació deixaria de ser el castellà de cop i volta.

—**I la crisi econòmica ha augmentat el desencís?**

—La percepció que té la gent de la crisi econòmica és, per dir-ho ràpidament, un munt de tòpics. No crec que

una persona sense formació econòmica considerable pugui entendre què passa, entre més coses perquè els economistes tampoc no es posen d'acord. Però qualsevol que vagi pel carrer i tingui ulls a la cara pot veure que no hi ha hagut cap catàstrofe. Per tant, no crec que això sigui un catalitzador del malestar com va ser l'Estatut, fins i tot entre persones polititzades. I res a veure amb l'abstenció i el vot en blanc, que ha pujat espectacularment a Catalunya.

—**El catalanisme s'ha equivocat en les seves estratègies?**

—Per a mi, no. El catalanisme és un moviment de modernització. Evidentment té una especificitat i per això es diu catalanisme. Però és una cosa molt comuna a Europa que hi hagi moviments de modernització vinculats a moviments identitaris. En el cas del catalanisme, neix aparellat a l'enfonsament de l'imperi espanyol i

genera expectatives bastant realistes que això implicaria una desvinculació d'Espanya i una mena de progrés més important que el que es podia aconseguir amb Espanya. L'estelada és la bandera cubana, no? Però el catalanisme té una cosa curiosa i és que es mor d'èxit. El principal objectiu del catalanisme a començament del segle XX era modernitzar Espanya, no pas la independència. Pensaven que modernitzant Espanya s'acabarien modificant les relacions entre Catalunya i Espanya. Però ha passat que Espanya innegablement s'ha modernitzat. L'Espanya del 1909 no té res a veure amb la del 2009, però les relacions polítiques Catalunya-Espanya continuen exactament igual. Aquesta asimetria explica una mena de malestar o confusió: com pot ser? Si volíem això, per què no ha canviat res? Per què no es reconeix la plurinacionalitat de l'estat?

I això porta a una disjuntiva. Uns opten per la independència pura i dura i uns altres volen una reforma de la relació amb l'estat a través de la bilateralitat, una opció que cada vegada més gent, veient què passa, percep com una via morta. A mi m'és difícil d'imaginar que això pugui portar a un *statu quo* que sigui acceptable per ambdues parts. No oblidem que aquí hi ha dues parts. S'ha d'arribar a un acord consensuat amb Espanya i això no sembla possible. També he dit que la via de la independència, ara, té un component reactiu i no resoldrà res en el moment immediat. Potser sí a llarg termini.

—**Una via morta i una solució a llarg termini...**

—D'aquí ve el malestar. Si la gent veïés clar que una via o una altra des-emoquen en algun lloc, no hi hauria aquest malestar. Parlo de majories, no de minories; ningú no veu clar per on tirar; ni A ni B.

—**Aviat, teòricament, es pot aguditzar aquest sentiment. Ni la sentència del TC sobre l'Estatut ni la resolució sobre el finançament no seran per fer salts d'alegria. Quin ha de ser el nou full de ruta del catalanisme? Desenvolupar l'Estatut?**

—La resposta depèn molt de la magnitud de la retallada del TC. Hi ha gent

a qui la retallada li semblarà molt dura per raó de la bilateralitat. N'hi ha uns altres, entre els quals hi sóc jo mateix, que consideren molt greu que desaparegui, ni que sigui del preàmbul, la paraula *nació* i sigui substituïda per alguna altra cosa. A partir d'aquí, hi ha dues vies: tornar al resistencialisme més de caràcter cultural o bé fer un viratge important en l'acció política en clau nacional. Però, per la conjuntura política actual, és més aviat improbable un frontisme català. I tornem al desànim: ni a ningú no li ve de gust una vida cultural de resistència ni l'acció política conjunta no es veu gaire probable.

—Concretem opcions polítiques per a un futur proper. Què seria el frontisme?

—La paraula *frontisme* sona malament. Parlo d'un frontisme propositiu, que vagi més enllà del gallinaci dels escons. No és qüestió de si suma tant o no; es tracta de veure si estem d'acord en unes coses o no. Es tracta de passar de l'aritmètica a l'honestedat. La cosa important és que hi hagi un consens real i una actitud honesta per parlar de si s'ha de tirar per un camí o per un altre. Si això es pogués articular més enllà del Parlament, s'avançaria molt. Ha de ser un consens previ al consens polític.

—Però el sistema parlamentari funciona amb aquesta aritmètica...

—Depèn. L'exemple és la transició espanyola. El gran consens va ser previ al consens parlamentari. No es pot pretendre, com es va fer amb l'Estatut, d'arribar primer a un consens polític i després cercar el consens ideològic. Això funciona al revés. Primer ens posem d'acord en una cosa i després ja veurem si sumem o no. Però és molt complicat, ara mateix. I haurien de parlar tots, no tan sols els nacionalistes. Jo vull saber què vol el PP sobre política lingüística. Sense embuts. La gent demana transparència, perquè després hi ha pactes que no s'entenen.

—Dieu que el model de l'Estatut del 30 de setembre tampoc no va ser vàlid.

—Jo vaig votar que sí a l'Estatut perquè no crec que, en aquell moment, hi hagués cap més opció. Tot reconei-

JORDI PLAY

“Quan una cosa neix per oposar-se conjunturalment a un fet, no sol durar gaire. [...] Crec que bona part de l'independentisme creixent té un origen purament reactiu”

xent que l'Estatut no és solució, crec que és més solució aquest Estatut que l'anterior. Però després les lleis s'apliquen amb acció política i quan veus Zapatero que fa veure que ell no ha aprovat això a les Corts espanyoles, se't fa estrany.

—Reclameu honestedat. No n'hi ha, ara, en la política catalana?

—Quan parlo d'honestedat, vull dir simplement franquesa. Un diàleg constructiu s'ha de basar necessàriament en la franquesa. Un no pot dialogar si té por que l'altre li prendrà la cartera. La negociació no pot ser un negoci, un mercadeig. Cal confiança. I ha de ser de tots els partits. Han de posar les cartes de cara amunt.

—I ara no les hi tenen?

—No. Ni de bon tros. En uns altres llocs sí que s'ha fet. Quan es va formar el bipartit gallec, l'eix de la campanya va ser: nosaltres, si fem majoria, farem govern amb aquests senyors. Aquí, el tripartit no va fer això. Abans de l'aritmètica, hi ha un altre joc.

—Entre l'independentisme i el sobiranisme hi ha un matís o un abisme?

—Són dos termes una mica confusos ara mateix. Tots dos. El terme *independentisme* és confús perquè no se sap ben bé si està a favor de la independència —jo també hi estic a favor— o si hi vol esmerçar esforços de manera

immediata perquè creu que aquesta independència es pot fer efectiva realment. Jo no crec que, a termini mitjà, pugui haver-hi una independència del Principat de Catalunya o, molt menys, dels Països Catalans. No crec en aquest independentisme màgic.

—Què entenem per termini mitjà?

—Una generació. Més enllà ja no ho sé. Hi ha aquest independentisme màgic i un independentisme que vol jugar aquesta carta pensant que serà un esforç que tindrà una compensació més immediata, per molt que no s'hi arribi ja. Amb el sobiranisme passa això mateix. En últim terme, són dues paraules que moltes vegades deixen en abstracció que, al segle XXI, ningú no és totalment dependent o independent. Una altra cosa és si ens emmirallem en l'ONU. Si volem una bandera a l'ONU...

—Què voleu dir?

—Un exemple: Baviera, teòricament, no és un país independent, i Somàlia, sí. Somàlia no és ni un estat —és un territori, un lloc on viu gent, bé o malament, més aviat malament— i Baviera és una part d'Alemanya, però és pràcticament independent en el sentit decisor. Cal aclarir de què parlem quan parlem d'independència.

Àlex Milian